

מסורת הש"ס
 א. יומא יבא, סטא.
 הלוח קלחא. תמיד כזא.
 ירושלמי יומא פ"ו הי"ג.
 ג. יומא גב. ירושלמי שם
 פ"א היא. תוספתא יומא
 פ"א. תוי"כ סוף פרשת צו.
 ג. (הביטוי) יבמות לגב.
 כתובת קהא, גיטין לב.
 קדושין לבא. ירושלמי יומא
 פ"א היא.

גרוסות

הוא **אבנטו** ובמקורות: **אבנטו**.
 וחגורת **אותם** אבנט בכתיי
 וכן הבי"ח: **וחגורת אותם**
אבנט אהרן ובניו.
 ו**יחגור אותו** אבנט הבי"ח
 מגיה: **ויחגור אותו אבנטו**.
 פירש בכתיי: **פוש**.

ומתרגמים: אמר ויכול היה לומר לך: הכתוב הווא בא ללמדנו כי אבנטו של כהן גדול לא זה הוא אבנטו של כהן גדול מפורש שהיה עשוי ממש תכלת וארגמן, ואילו אבנט של כהן הדיוט שלא נתפרשה עשייתו היה עשוי פשתן כשאר בגדיו. אכן לבישתו על ידי אהרן ובניו היתה כאחת. ושואלים: **ולמאן דאמר** [ולשיטת מי שאומר] כי את אהרן הלביש תחילה ואחר כך את בניו, והכתיב [והרי גאמח]: "והגדת אתם אבנטו", משמע שחגירתו היתה לכולם כאחד! ומשיבים: אמר ויכול היה לומר לך: ההוא אותו כתוב קא משמע לן [השמייע לזון] כדעה השניה לענין זה, כי **אבנטו של כהן גדול זהו אבנטו של כהן הדיוט**, שגם אבנטו של ההדיוט היה עשוי שש ותכלת וארגמן, ולכן אף על פי שהילק ביניהם בעשייה לא חילק ביניהם בציווי, ללמד שכל האבנטים שווים בעשייתם. ושואלים: ואם כן "ויחגור אתו אבנטו" ו"יחגור אתם" למה? ולי? ומסבירים כי שמע מינה [גמז] נכאן! את אהרן הלביש תחילה ואחר כך בניו. לעצם הדבר שואלים: ובכת אחת מי משכחת לה [כיצד מוצא אתה אותה] אפשרות שיוכל משה לחגור לאהרן וארבעת בניו אבנטים בבת אחת? ומסבירים: לא צריכא [נצרכה] רק לומר דאקדים [נשאכן הקדים] את אהרן, וחגורם בזה אחר זה לפי מעלתם, אלא בא לומר שלא הלא הפסיק בין חגירת אהרן לבניו בהלבשת בגד אחר לאהרן.

א שאלה שטסקנו בבעיות צדדיות רבות, שבים אנו לפירוש המשנה. שנינו: "מפרישין כהן גדול מבייתו ללשכת פרהדריין". ושואלים: למה מפרישין? על שאלה זו תוהים: כיצד אפשר לשאל למה מפרישין? והרי הטעם הוא כדקאמרין [כפי שכבר אמרנו], אי [אם] לשיטת ר' יוחנן — כדאית ליה [כמו הטעם שיש לך] שהוא נלמד מסדר המילואים, אי [אם] לשיטת ריש לקיש כדאית ליה [כמו הטעם שיש לך] שהוא כפרישה בהר סיני. ואם כן מה מקום לשאלה זו עוד? ומסבירים: הכי קאמר [כך אמר]. כך היתה השאלה: מבייתו כלומר מאשתו למה פירש? שהסברנו מדוע צריך הוא להיות מובדל במקום מיוחד, אולם מדוע לא חבוא אשתו עמו לשם? תניא [שנינו בבביתא]: ר' יהודה בן בתירה אומר: שמוא תמצא אשתו ספק נדה ויבא עליה ויטמא. ותוהים: אטו ברשיעי עסקינן [וכי ברשיעים אנו עוסקים] שכהן זה יודע שאשתו ספק נדה והוא בא עליה במזיד? אלא, כך יש לתקן את הלשון: שמוא יבא

אמר לך ההוא אבנטו של כהן גדול לא זהו אבנטו וכו' — כלומר: לעולם קרא לזוואה דווקא בבת אחת, ובעשייה דפליגטו — ללמדנו נא שאין האבנטים שוין, שנאמר נמשעה האבנט של כהן גדול (שמות לט) "ואת האבנט שם משור כמלת וארגמן" למדנו שהוא של כלאים. דשם יתנא ותכלת עמרה. ואבנט הנשים לא פירש הכתוב ממה היו, ואשמעינן הכא דאבנטו של כהן גדול לא זהו אבנטו של כהן הדיוט, שזה של כלאים וזה של כהן גדול — כלומר: שניהם של כלאים. ובבת אחת מי משכחת לה — שיהא משה נלדו מוגר ממשה בני אדם כאלהם. לא צריכא דאקדים — לא צנת אחת ממש קאמר, אלא זה אחר זה. אלא נסקר אחר זה, ולא הפסיק צנד אחר צנמים. הנשים להאין כל צנדין, ולא חגר אותו אבנט, ואחר כך הנשים אמ צניו מנכסין כמות ומונענת, ואחר כך נטל את האבנטים וחגר את אהרן ואחר כך צניו. ולמאן דאמר אהרן ואחר כך צניו — ככתבו האמור נעשייה "ותן עליו את הכתומה ויחגור אותו צנצנת וילגש אותו את המעיל", ואחר כך "ויקרב את בני אהרן וילגשם כמותה ויחגור אותם צנצנת". ודמי הכל לאהרן תחילה, קודם שהתחיל לצניו. אי לרבי יוחנן כדאית ליה — דיליף ממלואים, אי לרבי שמעון בן לקיש — כדלית ליה,

דיליף מסיני. מבייתו למה פירש — מאשמו למה פירש? תנא אשתו למה שט, שהרי על כרחך לשכת פרהדריין לא היתה קדושה, שאין ישיבה בעזרה אלא למגלי בית דוד — כל שכן שמינה. הכי נרמזין: מגיל רבי יהודה בן צמירה אומר שמוא תמצא אשתו וכו'. ברשיעי עסקינן — שיעל על ספק נדה. אלא שמוא יבא על אשתו ואחר כך המצא ספק נדה — שמתנא דס על הסקן שקנתה צו, ואין ידוע אם נעשתה ביניה היה צד דס או לא לאחר ביאה. ובעל נדה טמא שצטע ימים, ויהא אקור לצווא נמקדש ציום הכפורים.

תוספות

אמר לך אבנטו של כהן גדול לא זהו אבנטו כו' — ואם תאמר: היכי דייק מדכתיב "אותו", הכתיב נמי "אותם", ומי"איתם" נימא שהאבנטים שוין, ואם כן קרא לא כמר דייקי ולא כמר דייקי! ויש לומר: סוברא הוא לאוקמא קרא ד"יואת האבנט תעשה שש משור" וגו' בכהן גדול דווקא, כיון דשאר בגדיו היו נמי דכלאים, אפוד (ומעיל), אבל הדיוט דכל שאר בגדיו דבוץ, נימא נמי אבנטו דבוץ, ואשכחן נמי כי האי גוונא, כהן גדול ביים הכפורים לפי שהיו שאר בגדיו דבוץ היה נמי אבנטו דבוץ. והרב מנחם מיואני זכר צריך לברכה, פירש: דנפקא ליה מגזרה שוה דרוקס רוקס, כדתיב ב"יואתה תצוה" "ואת האבנט תעשה מעשה רוקס" ובכהן גדול מיירי, מדכתיב "ולבני אהרן תעשה כתנות ועשית להם אבנטים ומגבעות" — אם כן קמא דכהן גדול. ובפרשת פקודי כתיב בשעת עשייה "ואת האבנט שש משור תכלת וארגמן ותולעת שני מעשה רוקס", וילפינן בגזירה שוה, דכמו דאותו רוקס כלאים הוה, כך "ואבנט תעשה מעשה רוקס" שכתב בכהן גדול כלאים הוה. אבל באבנט של כהן הדיוט — לא כתב רוקס. ולמאן דאמר דתרווייהו של כלאים משוה לכן מדכתיב אותם.

מבייתו למה פירש — פירש רש"י: תבא אשתו עמו, שהרי על כרחך לשכת פרהדריין לא היתה קדושה, שאין ישיבה בעזרה כל שכן שכובה. וקשיא לך, דנהי קאי אינו רשאי ליכנס במחנה ליה, דאמר בפסחים פרק "אלו דברים" (סז,ב), זב וכל זב — לרבות בעל קרי. אלא יש לפרש: מבייתו למה פירש: הוה לן למימר שיפרישוהו למחילה אחת בהר הבית,

עיונים

לא צריכא דאקדים יש מי שמפרש. שבא הפסוק בלשון רבים לומר שאם שכח או עבר והקדים הבנים לאהרן — אינו מעכב (פירוש קדמון).
למה מפרישין יש לומר שיש בכך קושיה כפולה. הן לר' יוחנן והן לריש לקיש. שאם נטעמו של ר' יוחנן — הלא במלואים יכלו לחזור לבתיהם בערב, ואם כריש לקיש ששם היתה פרישה גם מן האשה, הלא היתה זו פרישה רק לשישה ימים (שיח יצחק). וראה בירושלמי מעין דברים אלה, לפי שיטתו.
מבייתו למה פירש לדעת רש"י הכוונה שחבוא אשתו עמו ללשכת פלהדריין. יש מביאים בשם רש"י אפשרות אחרת: שכל ערב יחזור לביתו אל אשתו (תו"י בשם הר"י. תורא"ש בשם הר"ב) בשם רש"י. ויש מי שמפרש שביא עמו את אשתו, ולא לביאה אלא לצוואת כלבו, שהרי גם אם ישב וישמש עמה יוכל להטהר עד מחר (תור"י).
ותמצא ספק נדה והקשה המורש"א: מפני מה אמר ספק נדה, ולא אמר שמתמצא

אורה ההלכה
מדוע מפרישין כהן גדול מבייתו מפרישים את הכהן הגדול מאשתו כל שבעה ימים ולפני יום הכיפורים. שמוא תמצא אשתו נדה ומצא טמא כל אותם ימים. כגמרא. (רמב"ם ספר עבודה הלכות עבודת יום הכיפורים פ"א ה"ז).
טומאת נדה למפרע כל אותן נשים המטמאות למפרע אינן מטמאות את בעלן למפרע. אלא ידיו נטוע נדה בלבד. כדבר החכמים הלוקים על ר' עקיבא (יב"ם). (רמב"ם ספר טהרה הלכות הטומא מטמאי משכב ומטוב פ"ג ה"ח).

במאן כרבי עקיבא דאמר הרוואה דם מטמאה את בועלה — למפרע כל מעת לעת, כשם שגורו שטמאה טהרות מעת לעת למפרע. ופלוגמייהו במסקת נדה נזכר "כל היד" (יד,א), והכי תנן: דרך גזוה ישראל משמעות בשני עדים, אחד לו ואחד לה. נמצא על שלו — טמאין שניהן כל שצעה, דוחיא היה דם שצעת צלחה שאין דרך האיס לנאת ממנו דם. נמצא על שלה אחויה, וזוהו לטון מיד גלגון יוני, שקנאה פרישם יולתה השמש מיד — טמאין ודאי. נמצא לאחר זמן, כלומר שהחזיקה בדיקה — טמאין מספק. ואחריה אמר זמן — כדי שחזר מן המטה ומדיח את פניה של מטה, ואחר כך מטמאה מעת לעת ואינה מטמאה את בועלה. והכי פירוש: ואם יומר מנאן שסתה לנדוק, ואחר כך דקה ומנאה — הרי היא כשאר נשים לטמא למפרע טהרות של מעת לעת, ואינה מטמאה את בועלה של גזוה טומאה מעת לעת לענין טומאת בועלה, רבי עקיבא אומר אף מטמאה בועלה. אלא באחר אחר — שסתה יומר מאחר זמן. שהזמן אחריה, ואחר זמן — לאחר אחויה, בתוך כדי שחרד ומדיח. כדקמי: אחריה אחר זמן, והסם קמי טמאין מספק. ולא פליגי עס רבי עקיבא. ובאחר אחר זמן — פליגי, כדקמי: ואחר כך מטמאה את בועלה מעת לעת. אלא נדה אחר, בתוך אחר זמן, והיינו בתוך כדי שחרד — מודו. שבע מינה — ואוקימנא טעמא משום חשש טומאת נדה. בועל נדה אינו כנדה — שאסורה לטבול בשציע עד הלילה, אלא טובל בשציע ביום. הלכך לא נצי פרישה אלא שצעת ימים, ואם על ספק נדה ביום הפרישה —

מונה מקלת ביום ככולו כנדה, וטובל ערב יום הכפורים שהוא שציע ביום, ומעריב שציעו ונכנס במקדש ביום הכפורים. דאי סלקא דעתך בועל נדה כנדה אימת טבל — זה אם נא על נדה ביום פרישמו לילה ביום הכפורים, למחר הוי עביד עבודתה? סמוך לשקיעת החמה — שמונה ימים לפני יום הכפורים. והאי דקרי ליה שצעה — דמשום הווא פורתא לא חשיב ליה. וטבול אור של ערב יום הכפורים, ועביד למחר של ערב יום הכפורים הערב שציעו. כל חייבי טבילות טבילתן ביום — כדיליף במסקת מגילה (ג,ב) מ"ומטאו ביום השציעי וזמן נמי" וגו' (גמדרג טו). נדה ויולדת טבילתן בלילה — נדה דכמי (ויקרא טו) "שצעת ימים" — תהא נדה כל שצעה, ויולדת — "כימי נדת דוותה מטמא" (שם יג). בעל קרי כמגע שרץ — לטבול ביום טומאתו, כדאמרין בפרק "אלו דברים" נפסקים (ס,ג); וטבול נדה כטמא מת לטבול ביום שציע, אלא טבול ביום. לא לטומאתן — בעל קרי כמגע שרץ לעומת ערב וראשון לעומתה, טבול נדה — טומאת שצעה ואז הטומאה כטמא מת. האי טומאת שבעה כתיב ביה — "ומהי נדמה עליו וטמא שצעת ימים" (שם טו).

על אשתו, ותמצא ספק נדה. אמרוה רבנן קמיה דרב חסדא: קמאן — פרבי עקיבא, דאמר: נדה מטמאה את בועלה. דאי רבנן, הא אמרי: אין נדה מטמאה את בועלה! אמר להו רב חסדא: אפילו תימרו רבנן, עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי עקיבא — אלא באחר אחר, אבל בחד אחר — מודו ליה. אמר רבי זירא, שמע מינה: בועל נדה אינו פנדה וטבול ביום. דאי אמרת בועל נדה כנדה, אימת טביל — בלילה, למחר היכי עביד עבודה? והא בעי הערב השמש! אלא לאו שמע מינה: בועל נדה אינו פנדה. רב שימי מנהרדעא אמר: אפילו תימא בועל נדה כנדה, דמפרשינן ליה שעה אחת סמוך לשקיעת החמה. מיתבי: יכל חייבי טבילות טבילתן ביום, נדה ויולדת — טבילתן בלילה. נדה — אין, בועל נדה — לא! — נדה, וכל דאתי מרבויא. — מיתבי: יבעל קרי כמגע שרץ, בועל נדה כטמא מת. מאי לאו — לטבילה? — לא, לטומאתן. — טומאתן? בהדיא כתיב בהו! האי טומאת שבעה כתיב ביה, והאי טומאת שבעה כתיב ביה!

מסורת הש"ס
 ד. נדה ו,א. יד,א. טו,א.
 ה. ראה ירושלמי פסחים פ"ח ה"ה.
 ו. שבת קכ"א,א. פסחים כ"ב. יומא פ"א. ירושלמי שבת פ"ב ה"א. שם מגילה פ"ב ה"ה.
 ז. ובחים פ"ה מ"יא. פסחים ט"ז,ב.

היום השביעי כמו הנדה עצמה. והכהן הגדול שיום השביעי לטומאתו בבעילת אשתו שהיתה ספק נדה חל בערב יום הכיפורים, טובל בו ביום ובהערב שמש הריהו טהור גמור ונכנס למקדש לעבודת יום הכיפורים. וראה לדבר: דאי אמרת [שאם אומר אתה] שבעל נדה כנדה הוא, אם כן אימת טביל [מתי הוא טובל] לפי זה — בלילה [בליילה] שלאחר שבעת הימים, ולילה זה הריהו ליל יום הכיפורים! אם כן, למחר ביום הכיפורים עצמו היכי עביד [איך הוא יכול לעשות] עבודה במקדש והא בעי [הרי צריך] הוא עדיין הערב שמש, שלאחר יום טבילתו יספור יום נוסף, ורק לכשתעריב שמשו של יום זה יוצא הוא מגדר טבול יום ונטהר טהרה גמורה המתירנה לעבוד במקדש. אלא לאו שמע מינה [האם לא תלמד מכאן] שבעל נדה אינו כנדה, וטבילתו בניגוד לנדה עצמה היא ביום השביעי עצמו, ומיד בהערב שמש ראוי הוא לעבודת המקדש. רב שימי מנהרדעא אמר: אפילו תימא [תאמר] כי בועל נדה דינו כנדה לענין זמן הטבילה, אלא שאין מפורשים אותו מביחור בלילה כי אם דמפרשינן ליה [נמפורשים אותו] שמונה ימים לפני יום הכיפורים שעה אחת סמוך לשקיעת החמה, קודם שמתחילים שבעת הימים ולכן יש מעתה אפשרות למנות שבעה ימים שלמים עד ערב יום הכיפורים. אכן אף שפירשתו ארוכה בשעה אחת על שבעה ימים, אין בשעה קצרה זו כדי להחשיבם כשמונה. על שיטה זו שבעל נדה חייב לטבול בלילה מיתבי [משקים], שנינו: כל חייבי טבילות — טבילתן בלילה. ונדייק מכאן: נדה — אין [כן] טבילתה אכן בלילה, אולם בועל נדה לא! ודוחים: מכאן אין ראייה, אפשר לומר: נדה וכל דאתי מרבויא [שבא מן הרובין] שהוא כיוצא בה, וכיון שאומר שבעל נדה חלה עליו טומאתה, ממילא אף דינו לענין טבילה כמותה, ואין להוכיח מכאן. מיתבי [משקים] עוד ממה ששינונו: בעל קרי דינו כמגע [כמי שנוגע] בשרץ, בועל נדה דינו כטמא מת. ונברר: מאי לאו [האם לא] באה ברייתא זו ללמדנו לענין טבילה, שבעל נדה דינו כטמא מת שטבול ביום! ודוחים: לא, הברייתא באה ללמדנו למשך זמן טומאתן, שבעל קרי טמא יום אחד כנוגע בשרץ, ובעל נדה טמא שבעה ימים כטמא מת. כל כך דוחים: מה טעם ללמדנו טומאתן? הלא בהדיא כתיב בהו [במישור]. במפורש, כתוב בהן [משך זמן טומאתם, האי [זה] טמא מת טומאת שבעה כתיב ביה, והאי [זה] בועל נדה טומאת שבעה כתיב ביה [כתובה בו] במפורש ובודאי לא נצרכה הברייתא ללמדנו דבר המפורש בתורה,

קייובים
 בעל קרי כמגע שרץ במסכת פסחים מוסבר כי מכאן למדים להלכה שכשם שבמגע שרץ אין חילוק בין שוגג, מוזר ואנוס, אף בבעל קרי — בין שראה בשוגג ובין שראה באנוס הרינו נטמא (ראה בראש וברביטא).

מסורת הש"ס

א. שבת קכ"א. פסחים
ב. יומא פ"א. תוספתא
יומא פ"ד.

גדרות

אלא לאו – לטומאת
בכתיי אחרים משפט זה
חסר.

מטומאת ביתו בכתיי:
מביתו מטומאת נדה.

אישים

רב תחליפא אבא דרב
הונא בר תחליפא
כינוי כנון זה מצוי כמה
פעמים כאשר היה האב
מפורסם פחות מבנו, וכאשר
היו חכמים אחרים שהיו
קרובים אף הם באותו שם
פרטי. משום כך, כדי לומר
בבירור מי היה רב תחליפא
זה ייחסו את האב על שם
בנו המפורסם ממנו.

אלא לאו [האם לא] ההשוואה היא לזמן טבילתו, ולמדנו שבוכל נדה
טובל ביום כטמא מת! ודוחים: לא, לעולם מדברה ברייתא זו לטומאתו,
ואכן בדברים שאמרנו אין כל חידוש, אלא סיפא אצטריכא ליה [סופה
של הברייתא הוצרכה לו] לומר ולחדש בה, ואגב סופה הקדים דברים אלה
בתחילה, שנאמר בהמשך הברייתא:
אלא שחמור ממנו בוכל נדה יותר
מטמא מת, שבוכל הנדה מטמא
משכב ומושב שישב או שכב עליהם
(ואפילו היתה חציצה בינו ובינם)
בטומאה קלה, שהיא לטמא אוכלין
ומשקין, מה שאין כן טמא מת
שאינו מטמא משכב ומושב. ועוד
מקשים: תא שמע [בוא ושמע]
הוכחה אחרת, דתני [ששנה] ר'
חייא: הוב והובה והמצורע
והמצורעת ובוכל נדה וטמא מת
– טבילתן ביום, נדה ויולדת –
טבילתן בלילה! ומסכמים: אכן

תויבא [קושיה חמורה היא] לדעת רב שימי שבוכל נדה טובל בלילה,
שהרי בברייתא נאמר במפורש להיפך, והושבו ונסתרו דבריו.

על פרישתו של הכהן הגדול שואלים: ועד שאתה מפרשו
מטומאת ביתו מפני החשש שמא תיטמא אשתו, הפרישהו

שטמא משכב ומושב – אפילו עשר מנעות זו על גב זו. וטמא מת
אינו מטמא ללא מגעו. לטמא אוכלין ומשקין – ולא לטמא חסר וכלים
כשאר כל עושה משכב ומושב, כן זו וזה וזה ומזרע, שטומאתו אף
הטומאה לטמא חסר וכלים, אצל בועל נדה כתיב ביה, (ויקרא טו) "כל המשכב
אשר ישכב עליו יטמא" – נתקן
הכמוז מטומאה תמורה דמשכב נדה
עלמה, שטמא חסר, כדכתיב (סס)
"וכל אשר יגע מנשכבה" וגו', והביאו
לשומא קלה לטמא אוכלין ומשקין.
דאי לטומאה חמורה – לשמוק קלה
מנייה, ואנא ידענא דמשכבה טמא
כמשכב נדה, דהא כתיב, "ותיה נדמה
עליו" (סס). ועד שאתה מפרשו
מטומאת ביתו – וטמא כל אדם
נכנסין ויואלין אלנא, הפרישו מטומאת
מת, ולא יהיו כל אדם נכנסין ויואלין
אלנא, שמה ימות מת עליו.

תוספות

סיפא איצטרך ליה אלא שחמור ממנו כו' – בפרק "אלו דברים"
בפסחים (סח,א), פריך מהכא: אילימא לטומאתם – האי טומאת
שבעה כתיב ביה, והאי טומאת שבעה כתיב ביה. אלא לאו – למחנות.
ומדסיפא למחנותם – רישא נמי למחנותם. מידי איריא? הא כדאיתא והא
לישני כי הכא לעולם לטומאתו, וסיפא איצטרך ליה. ונראה
לי לתרץ דההיא שינויא דהתם ניחא ליה לתרץ טפי, דהיא גופא איצטרך,
והכא לא מצי לשנויי כי התם, דמסיפא גופה פריך, ואיצטרך לשנויי
הכא דבוכל נדה כטמא מת טבילתו, וטובל ביום. רב שימי מנהרדעא
סבירא ליה דבוכל נדה כנדה טבול בלילה. ומעיקרא פריך ליה
מברייתא בועל נדה כטמא מת, מאי לאו – לטבילתו, לא לטומאתו, וסיפא
איצטרך ליה. והדר איתותב מברייתא, דתניא בהדיא: בועל נדה
וטמא מת טבילתן ביום. ולהכי לא הוה מצי לשנויי התם לטומאתו – דהא
על כרחך בועל נדה כטמא מת נמי לטבילתו, כדמסקין הכא. והשתא
מאי טעמא הוי טמא מת לטבילתו? אלא שמע מינה דכנדה הוי לכל
מאי דכתיב בהדיא. אבל למאי דלא רבינוהו קרא – יש לנו לדמותו
לטמא מת מסבא, משום דהוי טומאת געו כמותו. ואם כן הוה
הדין למחנותם. ואף על גב דמעיקרא כי אמר למאי אי לטומאה לא
הוה קשה ליה אלא האי טומאת שבעה כתיב ביה כו'! יש לומר: דקושיא
הפשוטה נקט. ומכל מקום, אי הוה משני ליה לטומאתו וסיפא
איצטרך ליה – אכתי הוה פריך ליה: והא על כרחך בועל נדה
כטמא מת לטבילתו כדמסקין הכא וכיון דדמי לטבילה דמי נמי
למחנותם כדפריש.

אלא שחמור ממנו בועל נדה כו' – תימה לי: דטמא מת נמי חמור
מבוכל נדה, שטעון הוה שלישי ושבועי, ומטמא אלו מלכות לעשותה
כיוצא בו, כדתנן בריש מסכת אהלות: שלשה טמאין במת, כלים במת
ואדם בכלים – טמאים טומאת שבעה וכיו'! וטמא בסיפא דברייתא
חשיב נמי להני חומרי דטמא מת מבוכל נדה.

שטמא משכב ומושב בטומאה קלה – כאן חור בו רש"י ממה שפירש
בפרק "אלו דברים" בפסחים (ז,ס) אהא דקאמר התם. אדרבה, זב חמור
ממצורע שכן עושה משכב ומושב וכו'. משמע דמצורע אינו עושה משכב
ומושב. והקשה מדאמר בתורת כהנים: "ויולג את כל שערו" – פרט
לבית הסתרים. ודן הוא, נאמר תגלחת בימי ספרו ונאמר תגלחת בימי
גמרו, – פרט לבית הסתרים. ומקשה: אם הקל בימי ספרו שאין מטמא
משכב ומושב, ואין מטמא בביאה – פרט לבית הסתרים, אף תגלחת
האמורה ביה? ומקשה: אם הקל בימי ספרו שאין מטמא משכב ומושב
וכו'! ותירץ רש"י וגם רבינו תם: דההיא ד"אלו דברים" דמשמע דזב
עושה משכב ומושב ולא מצורע – היינו לטמא אדם ובגדים, וההיא
דתורת כהנים מיירי לטומאה קלה לטמא אוכלין ומשקין, דאתי בקל וחומר.
כדאיתא בריש פרק "דס הנדה" (נד,ב): ומה זב שאין מטמא בביאה –
עושה משכב ומושב, אבן המנוגעת ומצורע מטמאים בביאה – אינו דין שיעשו
משכב ומושב. וממיעוטא ד"הזב" ולא אבן המנוגעת מעט התם
מטומאה חמורה. והכי נמי נמטע מצורע גופיה מההוא קרא
מטומאה חמורה. וכאן פירש רש"י שעושה משכב ומושב לטמא אוכלין
ומשקין, ולא כשאר משכב ומושב שעושה לטמא אדם וכלים, כנון הזב
והמצורע וכו'. והרב משה מפונטיוז"א פירש כמו שפירש רש"י כאן,
וההיא ד"אלו דברים" מוקי לה במצורע בימי ספרו, וכדמשמע בתורת
כהנים שאין עושה משכב ומושב. ועוד האריכו בו התוספות ב"אלו
דברים" (ז,ב), וכאן לא שייך. ולי הוקשה על מה שפירש התוספות
דמצורע ואבן המנוגעת אתו בקל וחומר מוב לטומאה קלה, והכי
אתו! האיכא למיפרך: מה לזב שעושה משכב ומושב לטומאה חמורה,
תאמר בהני! ומיהו, הא לא קשה. דאיכא למימר: בועל נדה וכו'.
מיהו, אכתי איכא למיפרך: מה לחצד הוה שבהן – שטמא כלי חרס
בהיסט, דאף בועל נדה מטמא כלי חרס בהיסט, כמו שרוכזת
בנוהר שרינו יצחק, מדאמר פרק "בנות כותים" (נד,לג,א): מה היא
מטמאה כלי חרס – אף הוא מטמא כלי חרס. ומדנקט כלי חרס
שאיין מטמא מגבו – שמע מינה בהיסט קאמר. אלא נראה לי דטומאה
חמורה נמטעה מ"הזב", וטומאה קלה מטמא בהיקשא ד"הזב" את
זוהו לזכר ולקב"ה. ודרשינן בפרק "בינות כותים" (שם לד,ב): לזכר – לרבות מצורע
למעיינותיו וכו'. ואיתקש מצורע לזב גמור, ומן הדין הוה לן
למימר דאיתקש לזב אפילו לטומאה

קיוונים

הפרישהו מטומאת המת רש"י פירש שיש לחשוש שמא ימות אחד
המבקרים בלשכתו. וכבר תמחו ראשונים ואחרונים, הן משום ריחוק החשש,
והן משום שאנו אומרים שהתנא של משנתנו אינו חושש למיתה (שהרי אין
מתקנים לכהן אשה אחרת מחשש מות אשתו). ולגוף הענין תירצו כי כיון שהמבקרים
הם רבים, ממילא אותו חשש קל של מוות שאין שמים לב אליו לגבי אדם אחד, כשהוא
קיים אצל רבים יש לחשוש לו (בבבא אר"י). ויש מפרשים שמפרישים אותו
לא מחשש מיתה, אלא שמא אחד הכותנים טמא מת ויעטא את
הבית הגדול (ר"י לונגל ראה בת"י). ויש מפרשים שביצע העובדה
שנפרישים אותו ללשכה, על ידי כך נמנעים מחשש טומאת המת,
שעלולה טומאה זו לקרות בבית פרטי, אבל אינה שכיחה כלל במקדש
(ר"י הלבן).

לעולם לטומאתן ובמסכת פסחים מפרש שיש בכך חידוש אחר, שהשוואה
זו היא לענין שילוחם מחוץ למחנה, וללמד לאיזה מקום אינם רשאים להכנס
(ראה ברא"ש). וראה בבבא אר"י (ד"ה סיפא).
עד שאתה מפרשו כבר תמחו ראשונים ואחרונים על שאלה זו, שהרי
לא היה צריך לשאל מפני מה מפרשים אותו מאשתו, אלא: הפרישהו גם
מטומאת המת! והיה שורש את השאלה במובן זה: מפני מה מסבירים שטעם
פרישתו הוא מפני חשש טומאת אשתו, כאשר אפשר להסביר
שהחשש הוא מפני טומאת המת (ת"י הלבן). ויש להוסיף, שחייב
אם יהיה מטומאת המת שלא יהא שום אדם בלשכתו הרי בודאי
לא תוכל גם אשתו להיות עמו (רש"י).

מסורת הש"ס
 ב. פסחים ע"א, ע"ב, פ"א.
 יומא ז"ב, מ"ב, זבחים ל"א.
 וראה ירושלמי פסחים פ"ו
 ה"ה.

ג' גרסות
 לאהדורי ולאתורי טהורין
 בתיי: לאהדורי אטהורין.

הותרה היא **בציבור** — כדכתיב, אש נדחה ואין ציבור נדמין. וזוים הכפויים כוליה קרבן ציבור. וף קרבן שלו דוחה את הטומאה, שהרי זמנו קצוה וקרננו תלוי זו. דחיה היא **בציבור** — אף על פי שהקרן ציבור דוחה אותה — נקטי הותרה, ולא יסר גמור, וכל נטהרה. בההוא בית אב — עטוב נאזחו יום, דכולי עלמא טהורין ענדי ממדיים דהואל וימא, אף על פי שקרבן ציבור הו.

תוספות

חמורה, אלא דאתא מיעוטא ד"הוב" ומיעוטא, ונוקי מיעוטא טומאה חמורה, והיקשא לטומאה קלה. אמר רב תחליפא משמיה דרבא דאתא אומרת טומאה הותרה היא בציבור — תימא: דבזבחים ריש פרק "כל הפסולים" (ל"א), קאמר: מכלל דתרווייהו סבירא להו, פירוש אביי ורבא, טומאה דחיה היא בציבור! ותיירי רבינו יצחק: דהא דקאמר רבא הכא טומאה היתר היא — זאת אומרת: וליה לא סבירא ליה, דסבירא ליה כרב [ששת] דאמר בסמוך טומאה דחיה היא. ולי נראה דאין אנו צריכין לומר דלא סבירא ליה כסתם מתניתין, אלא ההיא דהתם — לענין פסח איירי, דקאי אמאי דקאמר עולא ביהא במקצת שמה ביהא. ופרקי ליה ממצורע שחל שמיני שלו להיות בערב הפסח וראה קרי, אף על פי שאין טבול יום אחר נכנס — זה נכנס, מוטב יבא עשה שיש בו כרת וידחה עשה שאין בו כרת. ואי אמרת ביהא במקצת שמה ביהא — אדי ואדי עשה שיש בו כרת הוא! אמר ליה: מטונך, הואיל והותר לצרעתו הותר לקריו. אמר רב יוסף: שמע מינה דקסבר עולא רובן זבין ועשו טמאי מתים, הואיל והותרו לטומאתן — הותרו לזבתן. אמר לו אביי: מי דמי? טומאה — אישתראי, זיבה — לא אישתראי וכו'. דילמא הכי קאמר מר: רובן טמאי מתים וכו', ואכתי לא דמי, מצורע — היתירא דחיה היא, דחיה היא, לתא אידחיא להא לא אידחיא. אמר ליה רבא: אדרבה, איפכא מסתברא וכו'. וכיון דהתם לענין פסח איירי — איכא למימר נהי דפסח, כיון דאתי בכינופאי חשיב כקרבן ציבור ודוחה את השבת ואת הטומאה, מכל מקום כיון דלאו כל ישראל מייתו חד פסח בשותפות — מהדרינן אטהורין, אפילו למאן דאמר טומאה היתר היא בקרבן ציבור גמור הבא בשותפות. וכן משמע לקמן בסמוך (ו"א), דאילו של אהרן, אף על גב דזימנא קביעא ליה, ודחי את השבת ואת הטומאה כקרבן ציבור, מכל מקום כיון דקרבן יחיד הוא — מהדרינן אטהורין לכולי עלמא. וכל שכן דניחא טפי הא דאצטרך למידק התם: מכלל דתרווייהו סבירא להו טומאה דחיה, דמאי נפקא מינה בההוא דיוקא? אלא משום דרבא סבירא ליה הכא טומאה היתר היא, איצטרך למידק התם דאפילו הכי מודה הוא בפסח, ושמע מינה דשינויא דשינוי הכא ביומא בסמוך, אילים — באילו של אהרן, דאפילו למאן דאמר היתר הוא, בקרבן יחיד כמה אילו של אהרן, ופסח אף על גב דזימנא קביע להו ודחו שבת וטומאה — מודה הוא דמהדרינן אטהרה.

עיונים

הותרה ודחיה — ההבדל בין מושגים אלה קיים לא רק בתחום דיני הטומאה והטהרה, ועיקר השאלה היא האם איסור מטיחים (שהתורה התירה במקרה מיוחד) פקע מעיקר על ידי היתרה, וכאילו לא היה כאן כל איסור כלל (כגון הקרבת קרבנות הציבור בשבת). או שיש רק דחיית האיסור מפני שיקול אחר, ומשום כך כשאפשר לעשות בהיתר — עדיף. וכגון מסקנת ההלכה שהשבת דחיה מפני פיקוח נפש, אך לא הותרה. ומכאן — שאם אפשר לעשות לפיקוח הנפש בלא לחילול השבת — עדיף לעשות כן (ראה בב"י אר"ח סימן שכ"ח).

הותרה היא בציבור — והבהו הגדול שנטמא משמש ביום הכיפורים אף שממלא מקומו הוא טהור גמור (פירוש קמח"ד).

טמאין לא עבדי — ואפילו היו הטמאים שבאותו בית אב חשובים יותר וראויים יותר,

מטומאת המת שראוי לתקן שלא יבוא אדם לבקרו בלשכתו, שמה ימות אחד הנכנסים פתאום ויטמאו! אמר רב תחליפא אבוה [אבי] של רב הונא בר תחליפא משמיה [משמו] של רבא: **זאת אומרת: טומאת המת — הותרה היא בציבור**. כלומר, מיוחדת היא טומאת המת, שאם כל הציבור כולו טמא — אין חוששים לטומאה זו, ומותר לעבוד במקדש כרגיל. וכיון שעבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים עבודת קרבנות הציבור היא — אין אנו חוששים לטומאת המת, שהרי איננה פוסלת בציבור. רבינא אמר: **אפילו תימא [אפילו תאמר] כי טומאת המת דחיה היא בציבור** שלא הותרה היתר גמור, אלא הותרה דחתה את איסור העבודה בטומאת מת מפני מצות הקרבת הקרבנות, אבל לכתחילה צריך לתווך הרבה בטהרה זו אף עבור כל הציבור. ואף על פי כן יש לומר כי לא הפרישה את הכהן הגדול מחברת בני אדם שבבעה ימים הללו מפני שטומאת המת לא שכיחא [אינה מצויה] שהרי אין זה מצוי שאדם הבא לבקר ימות פתאום, אבל טומאת ביתו [אשתו] שכיחא [מצויה] שהרי בכל שעה יש לחשוש שמה תמצא אשתו ספק נדה. כיון שהזכרו חילוקי הדעות לענין טומאת המת בציבור מביאים כאן את המחלוקת היסודית בנושא זה. **איתמר** [נאמר] שנחלקו אמוראים ביחס לעבודת המקדש כשרוב הציבור טמא בטומאת המת, **רב נחמן אמר: הותרה היא בציבור** וכאשר רוב הציבור טמא — אין יתרון לעבודה הותרה על פני עבודה בטומאה, לפי שלענין זה כאילו לא היה כאן טומאה. **ורב ששת אמר: טומאת המת רק דחיה היא בציבור** ומשתדלים בכל האפשר שתהא העבודה בטהרה, ומגבילים את המחלוקת: **היכא דאיכא [מקום שיש] טמאין וטהורין בההוא [באותו] בית אב של כהנים** שהגיע תורו לעבוד בו ביום במקדש — **כולי עלמא לא פליגי טומאה**. **ורב נחמן, אינם חולקים שהטהורין — עבדי עבודה**, ואילו **הטמאין — לא עבדי** [אינם עושים עבודה], שודאי עריפה עבודה בטהרה. **כי פליגי [כאשר נחלקו] הרי זה כאשר כל בית האב כולו טמא, היתר היא בציבור, ולא מהדרינן [ואין] אנו מחזירים למצוא כהנים אחרים, שכיון שהתירה התורה לעבוד עבודת קרבנות הציבור בטומאת מת — הרי זה כהיתר גמור וכאילו נעשה הכל בטהרה. **ורב ששת אמר: דחיה היא בציבור, שרק מדרוהק דוחים אנו את הטומאה, אולם כאשר אפשר לחזר מהדרינן [מחזירים] אנו ומוציאים כהנים כשרים. איכא דאמרי [יש אומרים] שהמחלוקת היתה באופן אחר קצת: אפילו היכא דאיכא [במקום שיש] טהורין וטמאין בההוא [באותו] בית אב פליגי [חולק] רב נחמן, ואמר: עבדי נמי [עושים עבודה גם כן] הטמאין****

מכל מקום אינם נכנסים בכלל הבאים להגדיל ולהקריב בו ביום (ירט"א).
אורה ההלכה
 טומאה דחיה בציבור אף שקרבנות הציבור קרבים בטומאה, מכל מקום לא הותרה טומאה לגמרי אלא דחיה היא בציבור במקום שאי אפשר, ולכן אם יש כהנים טמאים וטהורים באותו בית אב מחזירים אחר הטהורים ואפילו הם מיעוט, או מביאים מבית אב אחר, וכל כיוצא באלה. ופסק הרמב"ם הלכה כרב ששת לפי הכלל שהלכה כמותא באיסורין, ועוד שרואה שערך כמה אמוראים סבורים טומאה דחיה היא בציבור, וכן נראה כי אף התנא ר' יוסי שהלכה כמותא, סבור כן (כ"מ). (רמב"ם ספר עבודה הלכות ביאת מקדש פ"ד ה"ד—ט"ז).